

САНА ОЛОХ

Х а н н а т
1931 снл алтынны
15 күнүттэн тахсар

**ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОНУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА**
№ 109 (6557), 1987 снл. Балаган ыйын 10 күнэ.
ЧЭППИЭР **Сманата**
3 харчы.

ЭППИЭТИНЭНИ ҮРДЭТИЭХХЭ

ССКП райкомун бюротугар

Бу дыйл балаган ыйын 7 күнүтүр Мындагаайыг ССКП райкомун бюротун көһө сыйдыр муннада буолла. Муннах «Мындагаайы» совхозна общест-
веннай сүөһү кыстыгы бэлэмнээһингэ директин-
най органныр ыйыларын толорууга тэрээһинэ суох
буолуу чакчыларын уонна үтүтү государствода тут-
тарыы былаанын толорууну тобуу тустарынан бол-
пуроһу дүүллэстэ. Муннахха совхоз снмхастаады
партийнай таргиттарын секретардара, сельсоветтар
исполкомнарын председателлара, отделениелар уп-
равляюшайдара, специалистар кыттыны ылдылар.

Бу болпуроһна бюро совхоз директора В. П. Чи-
чингаров отчуотун иһиттэ уонна совхоз дирекция-
та, парткома быһылгы курдук айылга-иһитат ура-
тылаах усулуобуйаларыгар общественнай сүөһү кыс-
тыгар бэлэмнэһин дьаһалларын толорууга итиннэ
сүөһүтүн ыйылар бородууксуйаны үрдэттигэ тэр-
ээһинэ уонна толорууга суох буолуу чакчыларын
таһаарыттар, кэмнэргэ быһаарылаах дьаһаллары
олохтооботторо, тустаах үлэһиттэрин сөнөөх
принципнальнай ыйытыгы өнөрбөтторо бадьыстаа.

Ол курдук совхоз үрдүнэн 2935 тонна от, 1971
тонна силэс, 178 тонна талах, 302 тонна дулга,
14,2 тонна лабынта эрэ соботуопкаланна. Эбөтөр
ити көрүнгөргө тириллибит соруудахтар агарынан,
агарын кыйбатынан толорулуунулар. Оттоонун
хампааныатыгар таһаарылабыт улахан бытаарын,
от сүмөһинин сүтөрбүнүн кэннэ, билинээһинэ диэри
хомуур үлэтин салгырга күһөйөр. Вилигин 7 эвено
(ол иһигэр икки механизированнай) толору күүһүнэн
оттууларын үрдүнэн улахан тоноруулар буоллаха-
рына эбөтөр хаар эрдэ түстөрүнэ, кинилэр марш-
руттарыгар кудуһалар хаалар балаһыанньалара
дискэстэ.

От, силэс төһөбөтүн эби аһалыктарынан (та-
лах, былах, дулга) ситэриннэ, нөсөрүн курдук,
күттүннээх үлэ ытыллыбатах. Күөх мазсаны,
аһалык тободун тутар нууннар тариллибэтхтэр,
астамыт үтүтү соботуопкалаһынгэ, балыктааһын-
га соруудахтар тириллибэтхтэр.

Быһыл фермада сүөсүһүттэр үлэһир усулуобу-
ларын тупсарыга кээкэ үлэлэр ытылыһыһтар.
«Таастаах» уонна «Юбилейнай» фермаларга хотон-
нор реконструкцияланнылар, котельнайдар итиннэ
нормоцехтар тутулунулар, өрөмүөннэһинлэр. Ол
эрээри инженерней сулуусла үлэтигэр, ордук хотон-
нор механизациялаһынгэ, оборудованинан хаа-
чыһыга, элбөх итэбэстэр бааллар. Хахыахха ком-
плекс тутуу өссө да ситэриллэ уонна оборудова-

ниета тизлэн кэлэ илик. Онон объекты үлэргэ ил-
лэрин хойутатылыһа.

Кыстык дыйдыгытар быһаарар оруолу ытыах-
таах нормоцехтар балаган ыйын 15 күнүтүр боро-
дууксуйаны бизрөгэ бэлэмэ суохтар. Кырбатар 5
техникаттан биһр даһаны барэбэтигин биһр, үлэ-
һир туруунга киллэриллэ илик. Аһалык иһитыкка
сорох сүөһүлэр сэттиннэ 11 күнүтүр диэри таһы-
да сырытыннарыллыбыттар. Ол сүөһүтүн боро-
дууксуйаны ытыга охсубута чуолкай. Быһыл хо-
тоннор, сүрүннэһин, бэлэмнэр. Ол эрэри бастагы
тонорууларга диэри дигэн ааттаан сүөһүнү таһырдьа
тутарга быһыл эмиэ сыһаа былаанналар.

Саха АССР Министрдарын Советынан биһиром-
хит Мугудай нэһилээгин пенсионердарын, дыһа ха-
һайкаларын ытырыһыларын Болутур да. Соловьев
да нэһилээктэриттэ нэһигин өйөөһүн тариллибэтх.
Арай «Юбилейнай» фермада аһал мнэстэ ылан
пенсионердар Христина Ивановна уонна Михаил
Михайлович Дьячковскайдар, эмиэ бочуоттаах сыһ-
ылаһыга олорор Гаврил Гаврильевич Дьячковскай
бортоннор көрөргө, отгон пенсионерка Дария Гри-
горьевна Коалова Кыстык Кутдага 17 мнэһи тутан
мнэһыкыттарыга багаларын биллэрдилэр.

Совхоз государствода үтүтү туттарыы аһыс ыйда-
гы былаанын 156 тоннаан толорбото. Манна дара-
тан эттэххэ, мнэһи икки сыһа үтүтү ыйынгга валло-
һынан уонна биһр ыһахтан көрдөрүүлэр улам
таннары түһэллэр. 1985 сыллаахытааһар 1986 сыл-
га биһр ыһахтан үтүтү ыйын 87 килограммынан
наптаабыта. Быһыл аһыс ыйга аһалыт снл туһаан-
наах кэмнэһиттэһэр өссө аччаата, валлоһынан 84
тоннаһын арылаах үтүтү ыйына. Ити сүрүн биһириннэ-
тэ тарийар-политическай үлэ итэбэстэригэр, специа-
листар, туһааннаах салаа салайааччыларын дисси-
плиналар, эппиэтиһтэһэр наһааһар сыһар. Ис-
кусственнай снмхалыһыһин үчүгэйдик тарийбөттөн эл-
бөх ыһах (ол иһигэр кэтэх хаһаайыстыбаларга) ыт-
тарыһар, бородууксуйаны бизрбөт. Племенной үлэ
сүөһү структуратын тупсарыы былааннаахтык, на-
учнай төрүккэ олоһуран ытыллыбат. Үтүтү сыатын
үрдэтигэ иһи да наһамматын кэрнэстэ. Үтүтү тоһар-
ноһа наһаах—баара-суоһа 83 бырыһыанга тэһ,
10 тонна үтүтү ыһыргыһа иһитилэр. Үлэһиттэр соци-
алистическай куоталаһыһылар куолутугар эрэ та-
риллэр. Ол да иһин 45 мнэһыкыттан сайыһы
мэчирим ыйдарыгар соруудахтары 5, аһыс ыйдаагы
былаанын 14 эрэ мнэһыкыт, 2 коллектин толорон
иһаллар. От, атырдыах ыйдарыгар декада сайы бы-

Сүөһү кыстыгы

көрдөрүүлээхтик

тэрийиһи — бүгүн уталый-
бат, саамай дьохуннаах
сорук, сүөһүттэн ылыл-
лар бородууксуйаны үр-
дэтиһи төрүт усулуобу-
йата.

лааннарын толорбут мнэһыкыттары ыйга 100 сол-
куобайынан биһириннэһир туһунан директор биһи-
рнэһэ умнууга хаалларыллыбыт. кыһаһылаахтары
көрдөрүһүн оһоһуллубат.

Итиннэ эппиэстэ суох, куолутугар эрэ сыһаан
чакчылар элбөхтөрүн үрдүнэн совхоз директин-
нан, парткомунан биһр даһаны үлэһит, специалист,
орто сүөһү салайааччы дүүллэмнэтэх, эппиэстэ
тардыллыбатах. Атырдыах ыйыгар үтүтү государе-
ствода туттарыыга былаантан хаалыы 46 тоннаан
улааппыт. Онон юбилейдаах снл былаанын толоруу-
га улахан күчүмүһүлэр өһөһабиттэр. Мнэһик ба-
лаһыһыһаа олорон Болутур сельсоветын исполко-
мун председатели Г. Г. Попов, отделение управлю-
һаа А. П. Ефимов нэһилээһинэ ордорунар үтүтү
хомууууга райсовет исполкомунан тириэрдиллибит
соруудагы ыһаарынан толорботторо. Атырдыах ыйы-
гар 8 тонна онуугар 2 эрэ тонна үтүтү нэһилээһинэ-
тэн хомуулан туттарыллыбыт. Бу үлэһэ хас эмиэ тө-
гүл элбөх нэһилээһинэһэр болугурдар соловьевтар-
тан алта төгүл хаалбыттар.

Хаһаайыстыбанын болпуроһтары быһаарыыга
бытаарыһылары, тэрээһинэ суох буолууну туоратыы-
га снл дьаһаллары ылыы, производство ыһаары
уһаастактарыгар коммунистары ытыһы партком
өртүттэн ситиһилибэтэ. Совхозна дыһа-кэрэгиннэ
бөдөрөһөтэһин үлэһир биһр эрэ ыһа баар.

ССКП райкомун бюрота общественнай сүөһү кыс-
тыгы бэлэмнээһингэ уонна үтүтү государствода
туттарыыга тахсыбыт хаалыһын туоратыыга совхоз
директиннэ, парткомун, отделениелар управлю-
һааһарын, сельсоветтар исполкомнарын председа-
теллэрин эбөһинэһитир иһигэр уураады ылыһа. Он-
но, чуолаан, эби аһыһыгы бэлэмнээһингэ чоһу
соруудахтары тириэрдик, нэһилээһинэһтэн үтүтү хо-
муууу күүһүрүү, кыстыкка социалистическай куо-
талаһы усулуобуйатын өнөрүү, коллективнаан
уонна биһириннэһин эбэһтэтиһиттэһэр ыһыһары,
сүөһү иһититигэр коммунистары уонна депутаттары
ытыһы тустарынан этиһинэ, ЫВСЛКС райкома
Хахыах отделениһтары 20 бастык мнэһыт сүү-
һүрдэһин үлэһи ыһтарыгар соруудахтанна.

ССКП райкомун бюрота общественнай сүөһү кыс-
тыгы бэлэмнээһингэ быһаарылаах дьаһаллары
олохтооботторун, үтүтү государствода туттарыы
былаанын толорууну тохлутун, специалисттар уонна
дуоһунастаах үлэһиттэртэн персональнай эппиэтиһи
мөлтөһүтүн иһин совхоз директора В. П. Чи-
чингаровна ыйыы өнөрдө.

Былааннары уонна дьаһаллары толорбот сала-
йааччы-коммунистартан партийнай ыйытыгы снл
туруорбатаһын, сүөсүһүттэр ортолоругар социалис-
тическай куоталаһыһы куолутугар эрэ тарийбтиһи,
партийнай соруудахтары толорууга коммунистар
оруолларын үрдэһтэһин иһин партком секретара
Н. Н. Хоһтановка ыйыы оһоһулунна.

КИМ ТӨҥӨНҮ ҮЛЭЛЭЭТЭ?

Балаган ыйын 7 күнүһүгэ туругуһан (тоннаһан)

ТЭРИЛТЭЛЭР	Былах		Дулга		Күөх маһаһа	
	былаан	туһаһа	былаан	туһаһа	былаан	туһаһа
Госбанк, сберкасса, госстрах	8,0	4	95	65	21,5	5
Редакция, типография	7,5	7,7	55	12	5,0	1,4
Коммунальнай управление	15	15	140	268	30	50
Интернат-оскуола	15	14	100	100	36	—
Ор. балыһа, тубдиспансер, аптека	37,5	15	495	500	50	—
Маһа таһастыһар комбинат	30	20	190	146	41	—
Авиапорт	4,5	4,5	20	20	7,0	7,0
Аһыс кыһаастаах оскуола	10	2,5	30	25	13	—
Милиция, нарсуд, прокуратура	15	20	200	200	20	—
Баһаарыһай чһас	15	—	100	80	10	—
ССКП, ЫВСЛКС райком, аппар.	7,5	5	130	130	31	5
Лесхоз	22	8	185	188	22,8	15
ОАПХ аппар. ветстанц, ветбюклар.	30	15	250	156	38,2	21
«Якуткоммунаэнерго»	—	—	100	100	30	30
Лесопункт	13	13	130	130	18	16
Эт-үүү комбината	15	13	210	150	22,4	—
Өрөмүөннүүр-технич. предприятие	10	12	860	490	70	60
Чураһы орто оскуола	15	15	110	80	36	18
Сиббас узлаа	13	10	110	85	7,5	2
ЛТЦ	7,5	10	45	50	7,0	—
Өрөмүөннүүр-тутар учаһтан	7,5	—	30	—	10	—
Суоһу тутар-өрөмүөннүүр учаһтан	15	15	150	110	26,2	40
«Агропромэнерго»	7,5	7,5	110	70	23	23
Олову дьаһады хааһыһы управл.	22	25	260	260	42	43
ДАЭС, сетевой учаһтан	7,5	—	60	30	12	—
Райпотребкооперация	55	55	220	100	58	58
«Агропромхимия»	15	20	360	196	41	10
«Якутмеллодстрой»	10	10	65	65	30	14
ЭОЭС мехотряд	5,0	—	10	—	—	—
«Якутагропромстрой»	44,5	47,2	480	481	53,2	45

«Агроснаб»	8,0	1	20	10	6,2	—
Район	15	5	90	98	12	7
Санэпидстанция	6,5	3,2	25	14,5	13	—
Культура отдела	7,5	4	105	105,2	19	—
«Агропромдотстрой»	5,0	—	50	—	0,5	—
Киносет	15	15	105	80	13	13
Райсовет, сельсовет аппараттара	15	—	225	100	37	37
Оройуон үрдүһүн	541,5	411,6	6155	4669,7	933,3	526,4

Быһыл биһиги оройуон роһаа диэри тинир суо-
улаһыһы курһаһааһы-
тын ууһоттаһин. Ново-
сибирскнай уобалаһа ха-
һааһыһыһалара 3000
тонна, Хабаровскнай кы-
рай—1500 тонна басты-
кы хааһыһыһаах оту
аһыһаан кыһалыһаах
кыһаһа көмөһөһөргө бы-
һаарыһыһалар.
Новосибирскнайтан Осет-
роһаа диэри тинир суо-
лунан оту таһыһа С. М.
Догордуров салайааччы-
роһаа аһыс иһиллэх де-
сант хайы-үйлэһэ тиннэ
С. С. Попову, Н. Д. Лыт-
юһу, П. В. Попову, С.
нүн совхоз аһыһтан хо-
муулан С. Н. Проһопьев
салайааччылаах 17 ки-
һиллэх десант Осетро-
ваттан судюларынан оту
Востэһэх таһыһа барда.
Снимокка: (уһаттан)
«Мугудай» совхоз дире-
ктора С. Н. Сергеев Осет-
роһаа барааччылары—
С. С. Попову, Н. Д. Лыт-
юһу, П. В. Попову, С.
П. Борисову, В. В. Смир-
нову уонна В. Д. Ива-
нову ыһтары.
П. ОКОНЕШНИКОВ
фотота.

Профантив нэтэхтэн оскуолата

ҮЛЭ ХАРЫСТАБЫЛЫГАР
ОБЩЕСТВЕННАЯ ИНСПЕКТОР

Общественная инспектордари ити категориялар үлэлэрин ПСБСКС президиуми 1984 сэл тохсунду 21 күнүгэр таһаарыт Балаганнааһынан салайтараллар. Общественная инспектор үлэ коллективтарыгар үлэ сонхонун тутууларыгар быраабылалар уонна инструкциялар төһө тутуулаалларын хонтуруоллауур. Үлэ коллективтарыгар производственной травматизм, балдан кылтас болдоххо үлэллэр дьоруу сүтэрин биричинилэрин страховоной делегаты кытта үөрэтөн, олору туорагар дьаһаллары олохтуур.

Үлэллэтэр үлэҥэ ылымдалларыгар техникаттан, дэнтэн-оһолтон сэрэхтөөх буолууга инструкциялары барыахтаахтар. Бастагы инспектордари бирчирдэр өгөрөллөр. Ити кинниттэн специалистар 6—10 хонукка үлэ ылымдарын үөрэттэхтэхтэр. Итиннэхэ общественная инспектор профгруппору кытта хас биридин сака үлэлит инструкцияларынан, үөрэтини барарын өрдүтэхтэхтэр.

Общественная инспектор рабочайдари кытта тэҥэ үлэли сыйдыан үлэллэр мистэҥэ киһи оһолор, доруубулатыгар кутталлаары барытын (электрорпровод, тыһым, харана, халтарваа сирдэр, о. д. а.) тутуулар дьаһаллары олохтохтоох. Производственной санитария бопурустарыгар үлэллэр мистэ ыраас, бэрээдэктээх буолуутун, производственной тобохтор, холобур, күөх уут, мээҥэ тобуллуутун бопсуохтоох. Итинни суунар сылаас уу, мыыла, сотор мэдди баар буолуулары кытаанахтык өрдүтэхтэхтэр. Үлэллэтэри спец-таһаарынан үлэҥэ спецсредстволарынан хааччыллыах.

СТРАХОВОЙ ДЕЛЕГАТ

Социальной страховани бары үлэллэтэргэ тэҥнэр. Киһи көмөтүнэн үлэллэтэргэ пособие уонна пенсия төлөнөр. Со-

хонтуруолга тутуохтаах. Итиннэ тэҥэ үлэ сонхонун тутууууну, холобур, бырааһыннык уонна өрөбүл күнүгэр үлэллэрин хонтуруоллауур. Үлэ режимин таһынан үлэллэрин күнүгэ 4 чаастан ордуо суохтаах. Режим таһынан үлэллэргэ хат уонна биригэр дьэри саастаах оһолоох дьахталлар, 18-гар дьэри саастаах эдэр дьон үлэли суохтаахтар.

Тутуу үгүс тэрилтэлэригэр, сорох предпринималарга мый быһа эриэхтэ үлэллэрин кыһан тэриллэбэт. Онон сибээстээн мый, квартал бүтүүтэ режим таһынан үлэллэри быһаан төлөрөллөр. Ити, биллэн турар, дьон доруубулатыгар оһор уонна дэҥгэ-оһолго тирдиз эмиз сөп. Өскө дэҥгэ-оһол таһыстагына, ПСБСКС президиуми 1982 сэл атырдьах ыйын 13 күнүгэр таһаарыт Балаганнааһыгар олохуран, общественная инспектордари акт (Форма И-1) төлөрөргө кыттыны ыталлар.

Үлэ харыстабылын бопуруолуугар үс сүһүөхтээх хонтуруол баар буолуохтаах.

Вастанытынан, биригэдьиир, зөөнөвөй, маастар профгруппа общественная инспекторы кытта ытар үлэлэргэ—хас күн ахсы.

Икиннинэн, цех начальнига, управленцай, отделение специалистара, цехком старшай общественная инспектордари кытта 10 күнүгэ биригэ бэрэбэркэллэлэр, сэрэтэр үлэни ыталлар. Цехком үлэ харыстабылыгар комиссиятын председателэ старшай общественная инспекторынан буолуохтаах.

Үсүбүнэн, союз, предприятие, учреждение административалара уонна профком үлэ харыстабылыгар комиссиятын председателэ ыта биригэ кэрийтэн көрүөхтэхтэр.

Социальной страховани үлэ капиталистической дьорууларга үлэллэтэртэн тутуулар үлэллэллэр. Оттон биһиэхэ үлэллэтэ-

тэртэн ити сылга усу-нуос тутуулаахтар. Социальной страховани үлэҥэ союзтар, предприятия, учреждениялар үлэллэллэр.

Советский быһаас бастагы сылларын ити үбү профсоюзтар дьаһалларыгар бэриллэбит.

Страховоной делегаты ПСБСКС президиуми 1982 сэл тохсунду 5 күнүгэр дьаһалыгар олохуран үлэллэри ыталлар.

Страховоной делегаты профгруппа, цехком, профком, социальной страховани комиссията салайаллар.

Страховоной делегат, бастатан туран, эмп үлэллэтэрин кытта ыкса сибээстэхтик үлэллэр. Үлэллэтэр ортолоругар сэрэтэр-профилактической үлэллэри ыттыны хонтуруоллауур. Үгүс-түк ыалдыр үлэллэтэри эмтэтинни ситиһэр, санаторий-курортнай пункткалары туруорсар. Үлэллэтэр санитарнай көрүүнү барыларын графика тыыр, оһолорун детсадынан, дьаһалланан хааччылыны туруорсар.

Культургаанизатор

Культургаанизатор профгруппа кытта коллективна үлэллэтэр идеянай-политической таһымнарын үрдэттигэ, үлэҥэ коммунистической сыһыаны итингэ үлэллэр, ону зовет-куруһуонтар, экономической, комсомольскай, политической үөрэхтэр көмүө ситиһэр.

Культургаанизатор партия уонна правительство үрдүкү профсоюзнай ор-

ганизац. страховоной делегат общественной инспекторы кытта киһи үлэллэтэри табыстаах усулуобуйаны тэрийсэр, дьон-оһол тахсытын туоратыга үлэни ыттыһар. Өскө, үлэллэтэр ылардыгына, страховоной делегат ылардык дьэнтитэр сыйдыр, туох көмүс наадыларын чуолкайдьыр. Үлэллэтэр материаллаар, нөмө наада буоллааһына, сметага көрүлүбүт үлэҥэ бөрдөрү ситиһэр.

Итиннэ тэҥэ страховоной делегат үлэллэтэр билимнигэ сыйдыан врач предписаниетын тутууларын хонтуруоллауур. Сэрэтэр дьэҥгэ-уокка оһоллоһон баран, производственной оһол курду көрдөттөрөллөр. Ону бэрэбэркэллэр. Өскөтүн врач предписаниетын кэли түбэлтэтэ табыстагына, цехком эбэтэр профком социальной страховани комиссиятыгар биллэрэр.

Страховоной делегат үлэллэтэртэн кинирэр мыйгыларга, этилэргэ толору эппиэтэри биэрэр киниттэн аналлаах литературалаах (балаһыан ылаах, инструкциялар) буолуохтаах.

Культургаанизатор уураахтарын, дьаһалларын үөрэттигэ уонна олоххо ылардыгы үлэҥэ туһаайар. Лекцияларга, бэсиздэлэргэ үлэллэтэр коллективнай сыйдыгырын, кыттыларын хааччылар. Ону тэҥэ үлэ коллективтар тематической биэчирдэри, үлэллэтэри чистэһинни, музейдарга, кулуунтарга коллективнай сыйдыгыны тэрийэр.

Физкультурнай тэрийээччи

Үлэллэтэр эт-хаан өтүгүн сайыннарыга үлэҥэ ытар. Ол иһигэ производственной гимнастиканы, ГТО нормаларын туттарыны, араас спортнай секциялар үлэллэтэри, атын коллективтары кытта спортна таһаарыстын көрүһүүнү, о. д. а. тэрийэр.

Түмүктээйи эттэххэ, профгруппа, үлэллэтэр ортолоругар араас өртүтээх тэрийэр-маассабай үлэҥэ ытар. Коллектив

общественной уонна үлэҥэ активнай үрдэттигэ, үлэ дьисциплина-тын, общественнай бэрээдэгэ бэрэбэрүүтэ, үлэллэтэр сыһыаннарын тэрийтигэ, үлэллэтэр оһолор усулуобуйаларын туһаарыга администрацияга нүүс-көмө буолуохтаах.

Дулганы соботуопна-лааһын сезоннаагы былааны толорууга Болтоҥо уонна Мугудай сельсоветтара одук күгастар. Оттон Одьулун Сылга курдук элбэх на-дирдэллээх сельсо-веттар үлэҥэ кыһан тэрийбэтлэр, сезоннаагы былааны тохтулар. Дул-даа маассабай тахсы-лары иккис ударнай из-дирдэлэ салгыахха. Бу нэдиэлэ—эбэн аһылыгы соботуопнааһыгга об-щественность күүһүн күргүмнэһэн туһаныны түмүктүүр кэм. Нэдиэлэ-ни маассабай суботун-мунтарынан түмүктүү-хэ.

Марксистской-ленинскэй үөрэхтээһин систематыгар бастагы занятиёҥа

ТЕМАТА: уларыта тутууну
быһаччы дьыаланан дирингэтэн
Занятие биримизинэй былаана

1987—88 үөрөх дьы-лыгар үлэллэтэри поли-тической уонна экономи-ческой үөрэхтээһин систе-матыгар бастагы занятиё партия мункаһы өгөрбүт уларыта тутуу концеп-цияны теоретической уонна практической бала-ныан практиккаларга ис-тэһиннэргэ көмөлөһүү. Занятие балаһыанна-ныан кини ыттыгына-ныан бопуруостаах ха-бар биримизинэй бы-лаанын туһанын тоһоо-соох.

1. Уларыта тутуу революционной характера уонна билигин сүһүөх көмүс киһи уратылары. Уларыта тутуу кэллэ, революционной процесс быһымытынан, олох бары эйгэтин хабар.

Партия уларыта тутуу надулааччыта уонна сала-йааччыта, СССР РК муус устардаагы (1985 с.) Плениуму тесту өвүлүүлээх характера. Общес-твенно уларыта тутууну дирингэтэн уонна сайынна-ры. Уларыта тутуу билигин сүһүөх көмүн кон-структивнай үлэ быһымытынан социальной-полити-ческой ис хоһооно. СССР РК бэс ыйынаагы (1987 с.) Плениум уларыта тутуу билигин сүһүөх көмүн уонна экономиканы салайыы төрдүттэн уларыты-лаах реформатын бастагы суолталаах сорукарын туһунан.

2. Үлэ коллектив—уларыта тутуу дьоруунаах сүһүөҥэ. Үлэ коллектив—общество сүрүн ийека-та. Предприятие (холбоһук) бири кэллэһи нуруот ха-йыһыстыбатын комплексын сүрүн сүһүөҥэ, хаһа-ныстыбанын механизмы төрдүттэн уларытыы ма-на сараланар. Хаһаһынааһын саҥа ылымдарын баһылааһын. Толору хаһаһыстыбанын ахсаан усу-луобуйатыгар киниргэ үлэ коллективтарын быраа-птары кыһаллыа уонна эппиэтлэстэрин үрдэтиһэ. Государственной предпритие (холбоһук) туһунан СССР Сокуонун олоххо ылардыгы бэлэмнэни, Улуу Октябрьскай социалистической революция 70 сылын достойнайдык көрсөрүнүн, 1987 сэл бы-лааннарын ситиһилээхтик толорууга үлэлит кол-лективтарга социалистической куоталаһыны са-йыһынары.

3. Көдүүстээх үлэ, хас биридин советскай ки-һи салайыыга дьингээх кыттыгыта—уларыта тутуу ситиһини быһаарар усулуобуйа. Билигин олохпун бары эйгэтин уларыта тутууга советскай дьону ак-тивнайдык ыттыһынары. Хас биридин киһиэхэ про-изводствора, экономической олоххо бүтүннүүтүгэр хаһаһыны чувствотын үөскэ-тин. Демократизация, нуруот бэйэтэ-бэйэтэ дьа-һанытын дирингэтэн процесс сайыннары. Дьон ойун-саһаатын, психологиятын уларытын. Барыга-барытыгар коммунист уонна комсомолецтар аван-гардны оруоллара. Пятилеткага бэйэ кылаатын кинилэрин улаатыннары—хас биридин киһи иһэ. Үлэллэтэр политическай уонна экономическай ү-рэхтэри, общество оһолун бары эйгэтин уларыта ту-тух, киһи факторын сайыннары дьоруунаах төһүүтэ.

(Занятиени ыттыгыта методическай сүбэлэри, ту-һаһылар литература испиһэҥи «Кымы» хаһыат б. дь. балаган ыйын 5 к. нүмэригэр көр).

СЕЛЬСОВЕТТАР СҮӨҮ АҢЫЛЫГЫН
БЭЛЭМНЭЭҢИГЭ КЫТТЫЛАРА

Балаган ыйын 7 күнүгэр турутуулан (тоннаны)

Бастагы колонкага—төһө от соботуопнааһыгга, иккис—былааны толоруу бырыһыана, үчүс—төһө дула бэлэмнэммитэ, төрдүс—былаан туолуутун бырыһыана, бөһсө—төһө былах уонна лабынта бэлэмнэммитэ, алтыс—былааны толоруу бырыһыана.

Бахсы	141	82,9	534	48,5	43	95,5
Болтоҥо	68	45,3	395	71,8	37	115,6
Болуугу	155	51,6	80	18,8	63	105,0
Кылааннаах	45	48,0	142	35,5	18	78,2
Кытаанах	30	14,2	236	31,4	22	70,9
Мугудай	78	39,0	452	71,7	100	238,0
Одьулун	150	65,2	142	14,2	100	153,8
Соловьев	105	37,5	—	—	50	142,8
Сылга	118	43,7	134	17,8	57	114,0
Хадаар	80	53,3	250	45,4	55	183,0
Хатылы	35	14,0	520	49,5	50	142,0
Хайахсыт	45	22,5	400	66,6	37	123
Хоптово	95	28,7	323	41,4	80	108,0
Чакыр	45	34,8	230	41,8	58	215,0
Чурапчы	60	6,0	3820	60,8	605	96,3
Барыта	1250	31,2	6457	41,2	1224	104,7

Ортохун общественно-йи күүһүнэн сезон у-тата барыта 4000 тонна от, 15650 тонна дула, 1169 тонна былах уонна лабынта соботуопнааһыгга сохостарга туттары-лаахтаах. Былаагы уонна лабынтаны бэлэмнэһин соруудаһын общественно-төһө атырдьах ыйын ртотугар толорбута. Ог-

төн оттоохун итиннэ дула соботуопнаһыгга бы-лааннара ырааһынан туолбака иһэллэр. Үгүс сельсоветтар туһааннаах соруудаһарын ырааһы-нан толорбонко хаалла-рар кыахха кинирдилэр. Оттон үлэ төтөҥэ эбэн аһылыгы бэлэмнэһингэ улам наһаа иһэр. Аас-пыт юни нэдиэлэҥэ об-

Биһиэхэ
ЭППИЭТИИЛЭР

Хаһыат бу дьыла балаган ыйын 3 күнүгэр нүө-мэригэр С. Яковлев «Хардарыта атахтаһы» дьин-ыстатыта бэчээттэммитэ. Онуоха ОАПХ кылаа-бынай инженер Л. Н. ТИХОМОВ маннан эппиэт-тэтэ:

«Балаган ыйын 5 күнүгэр ОАПХ специалистарын советын мункаһар «Кыстыкка бэлэмнэһингэ инке-дүүллэһини, Манна С. Яковлев ыстатытатыгар билим-бэчээтлэргэ ытардыкка таһаарыахха билим-нааччылар—өрмүөнүүр-техническай предпритие инженер Н. Н. Каменкин, «Агро-снаб» старшай инженер М. А. Пинигин уонна сов-хозтар директордара кыстыкка бэлэмнэһин хаамы-тын туһунан иһитиннэриһэри өгөрдулар.

Бары салайааччылар чуолкайдьыт болдохтор-го чочу үлэлэри толорорго эбэһиннэһинилэр. Ол курдук «Агропромснаб» старшай инженер Пинигин күгэр дьэри быһаарыахтаах. Оттон ОАПХ тутууга тырдыһааччылар кэлиһилэри хонтуруоллааһыны уонна ыер-механика Л. Н. Тихонов ОАПХ систематыгар бопуруостун күүһүрдүөхтэхтэр.

Тэрийэр-техническай үлэлэр былааннарын болдох-тор толордохторун иһин өрмүөнүүр-техничес-кениһыкка, «Агропромснаб» инженер Н. Н. Ка-Макароуска бэчээттэһэр директоругар Е. С.

Оройуонга үүтү госу- дарствода туттары сүл- лаары былаанын толо- дууга ураты күчүмөдөй бөлөмөннө үөскөтөт. Сыл адыс ыйын түмүгү нэн үтүс совхозтар ситэ софотуопкалабатах боро- дууксуйаларын кээмэйэ сүүһүнэн тоннаан кэм- нэнэр. Ойон бу кэмгэ оройуон 637 тонна из- тээх хаалла. Итинник улахан хаалыы кэлигич ханык да сылта таһа- рылла илин. Ордук эл- бөх изскэ-күүскэ «Чурап- чы» (227 тонна), Субу- руускай аатынан (167 тонна), «Мындаааы» (144 тонна) совхозтар ийридилэр.

Хаалыы биричинилэ- рин, сүрүннээн, айыла- үөскөтүт күчүмөдөй- дүгү буолбакка, сааскы ыйдарга уонна мөччирэ- нэ маанык бородууксу- йатын үрдэти тэрээни- техническэй дьаһалла- рга ситэ-хотэ толоруллуба- тахтарытар, кураан дьыл усулуобуйата миэстэ- дэ учуоттамматтар көрө- бүт. Билигин күчүмөдөй бөлөмөннөдө мөччирэ- сезонулар көстүбүт итэ- жэстэри ырытар улаха- көдүүү биэрэ сүөбэ. Ол онугар мантан күһү фермалар үлэлэрин хай- дах тэрийэр, сүтүгү ту- тууан төннөрөр туһуна- көпөстөр тобоостоох.

Оройуоннаады агропро- мышленнай холбоһук, сыллаагы государствен- ный былааны булгуччу толорор сыалтан, бала- дан ыйын уонна алтын- нын үтү ылыыга уон- на туттарыыга ударнай ыйдарынан биллэрэ. Онуоха куоталаһы анал- лах усулуобуйата бигэр- гэтилиннэ.

Бу икки ыйга туһаан- наах былааннары толо- рууну таһынан ааспыт ыйдарга ситэ туттары- лыбатах 637 тонна үтү- гэн 450-чатын көбүр- тилиннэхтээх. Ударнай ыйдарга төһөлөөх ула- хан суолта бориалар агардас ити да сыппа- раттан көстөр.

Туох-хаанык иннинэ матыыгы, атын да бө- лөх сүөһүнү кыстыыр миэстэ-дэ кэмнэр туру- руу уонна бастаы күн- нэртэн сөптөөх эбии аһы- лыгынан хаачыйыы эл- бөһи быһаарыа. Бала- дан ыйын 15 күнүгэр диэри ынах барыта кыстык хо- тоһорго онун булуох- таах. Отордоһунга нө- һон олоһор куһаҕана суох мөччирэһнээх фер- малар эмнэ бу кэмтэ- ыла кыстык эрдэтээн көрдөбүллэрин тутуһар курдук дьаһалхтарын наада. Ыааныгы көһө- рөр кэмгэ сыһа-халты тутуу, кыһан дьаһа- манка олоһон биэрин суох буолуохтаах. Фер- маларга хайы-үйэ ына- ҕы ситэ ыабакка эрдэ- буоларыы элбээн эрэр. Баладан ыйын бастаы үс күннэригэр оройуон үрдүнэн 90-ча ынах ситэ- ыаммата, уолуу маас- са-байдык тахсар куттал- ланна. Быстах кэмгэ ыааныксыт көстүбүтэ- ынады сиргэ ыстаргы биричиннэ буолбатах. Билигин, кырдык, сорох фермада үлэниг илин олус аҕыйаата. Ол эрээ- ри онтон иһин олоһон хаалар, үтү-аһы татыа- рытар сатаммата өйдө- нөр. Ферма үлэтин сы- рыптаабат наадаттан, суһал дьаһаллары күн- нэ-дэ олохтоон иһнэххэ.

Үтү айманыта, уолуу ыраахтан кэлбэт. Оттон уолан эрэр ынады хос үтүрдүү төһөлөөх сыра- ны-сылбаны эрийэри? Дьэ, ол иһин бу күннэргэ миэстэ-дэ хас биридин сүөһү бородууксуйата контуруолланы х т а д х, учуоттаныахтаах.

Кормоцехтар туһуна- да өссө да мөлтөх, били- гин бородууксуйаны би- рөр ымахтааҕа ахсаан- наах. Холобур, «Чурап- чы» совхоз. Сыланар уонна Арылаагар кормо- цехтар кэмнэр эрө- мүннөһүмүтүлэр. Атын да совхозтар отделени- ларыгар сүөһүтэ эбии аһылыгы ситиһи- бы- ылгы кыстык уратыта ситэ-хотэ учуоттаммат.

Аһылык кырымычыгар ситэһэн баладан ыйыгар маанык нуормалаах отун сарбыа сатааһын таһаарылыы суохтаах. Ый иһикс агарыттан ынах кыһыкы рацион- на туруорулуохтаах. Баладан ыйыгар кысты- ка көрүлгөр от 5 быры- ыһаныттан итэһи-сүөбэ ороскуоттаныа. Сүөһү- нү сөптөөх аһылыгы- ынан хаачыйыы-дысала биэр өттө. Үтү ылыы технологиятын халбаҕа- суох тутуһуу зоотехни- тарынан кытаанахтык контуруолланы а т а х. Үлэни табан тэрийдэххэ баладан ыйыгар үтү сайыгылыы да ыахха сөп. Ону бастын, ыа- ныксыттарбыт холобур- дарыттан билэбит.

Үтү софотуопкалаа- ыныта фермалар эрө быһаҕынан буолбакка, кыады барытын туһа- ынахха. Ыллар ордору- нар бородууксуйаларын хомуйууну мөлтөтүмүөх- хэ.

Ааспыт адыс ыйга нэһилиннэһэттэн 348,7 тонна үтү хомулунна. Итинтэн агардас холто- болор, сыланнар уонна мугудайдар туһаанна- ҕынан 68,2, 53,4 уонна 70,3 тоннаны туттаран хайҕаныахтарын хайҕа- нылар, Хатыыга, Вол- тоһоҕо, Чакырга, Соло- ьевка ааспыт ыйга эл- бөх үлэни ыттылар. Ол- ьөрүн үтүстөр кыады ырааһынан ситэ туһаи- матылар. Холобур, Ха- даар нэһиликэҕэр атыр- дьах ыйыгар ыалта- баара эрө 6 центнери хо- муйуунан мугурданыы- лар. Күһүн кэлэ диэи бу үлэни тохоттор сата- мат. Кыалдыбатах сирдэ- риттэ сатааһы тэрийи- хэ, дьону көдүлүөххө, итэриһи үөскөтүөххэ. Баладан ыйыгар нэһи- лэһиннэһэттэн 80 тонна үтү хомуллуохтаах.

Оттон отделениеларга икки ударнай ыйга үтү туттарыыга билигин үлэ- дээн иһэр кыахтарынан көрөн маанык сору- дах- тар тирдиллэллэр. Бас- таы колоннада- бала- дан ыйыгар, иһиксэ- алтынныта (тоннаан):

Одбулуун	120	100
Хатылы	75	55
Волтоһо	85	65
Холтоһо	75	60
Хадаар	45	35
Хайахсыт	60	50
Чакыр	70	55
Сылан	85	70
Нилэһи	55	45
Арылаах	40	35
Түйө	20	20
Волугур	90	80
Соловьев	70	6
Маралааы	85	50
Чалпаара	60	5
Толоон	50	40
Төлөй	45	40
Ор. үрд	1110	910

Үтү ылыыга уонна туттарыыга икки ударнай ыйга социалистической куоталаһы УСУЛУОБУЙАТА

ОТДЕЛЕНИЕЛАРГА

Отделениелар куоталаһыларыгар кыайылаа- ҕынан аабылаллар: ударнай ыйдарга үтү со- фотуопкалаһыныа тирдилибит соруудахтарыа аһары толорбуттар (аһары толоруу бырыһыана үрдүгүнэн); бу кэмгэ сүөһү нөһүөнүн өлүүтүн ааспыт сым ту- Һааннаах комбинэрттээр аччапытар.

Кыайылаах отделениеларга үс биринстээх миэ- стэ аһанар. Онуоха маанык фондалар көрүллэлэр: бастаы миэстэ-дэ—УАЗ-452 автомашина, иһиксэ —МТЗ-82 трактор, үһүсэ—Т-16 трактор.

Ударнай ыйдар соруудахтарыа аһары толорбут от- делениелар управлениеларга ОАПХ советын уонна Агропром үлэһиттэрин профсоюзун райкомун Вочуо- тунай грамоталарынан наҕараадаланыахтара итин- нэ ОАПХ материальнай көрүлэһини- фондуттан ыйдаады хамнастарын акылаатынан биримийэлэ- ниэхтэрэ.

СОВХОЗТАРГА

Совхозтар куоталаһыларыгар кыайылаах, эмнэ отделениеларга курдук, үтү туттарыыга ударнай ыйдар соруудахтарыа аһары толоруунан, сүөһү нө- һүөнүн өлүүтүн ааспыт сыллаагытааҕар аччаты- ыан быһаарыллар.

Иһикс биринстээх миэстэ олохтоһор. Бастыһыгар ОАПХ советын уонна Агропром үлэһиттэрин проф- союзун райкомун Вочуотунай грамоталарынан на- ҕараадаланаллар. ОАПХ материальнай көрүлэһини- фондуттан бастаабыт хаһаайыстыба 2000 солк., и- Һиксэ тахсыбыт совхоз 1500 солк. харчынан бири- мийэлэнэллэр.

КЫСТЫК КЭЛЭЭРИ ТУРДАҒЫНА...

Хайахсыт отделение- тыгар быһыл обществен- ный сүөһүнү барыта 7 сиринэн кыстатыахтаах- тар. Оттон баладан ыйын бастаы күннэригэр диэ- ри итинтэн иһиксэ эрө сүөһүнү киллэрэргэ ба- лачча бөлөмөннэ. Ол тү- мүтөр ыччат сүөһү ыйы- лыбыт болдьоххо онун булбата, ааспыт тымын- күннэргэ тоһо-хатта. Ньирэйдэр Кэтиг Күөл бастаы корпунутар ки- нирэхтээх этилэр. Хотон буоллаһына хойукка диэ- ри адыс сатаады турда.

Ити курдук ситэ кө- рүлэ-һистилээ илин фер- ма билигин да элбэх. Хо- лобур, Нуотарада субан кыстыахтаах миэстэ- дэ отчуттар оттоон бүтэ- хтэринэ эрө сөһүлүлэр кыстаах. Бу хотонго муоста саҕардыллыах- таах. Кэтиг Күөл иһин уонна үһүс корпустара эмнэ элбэх үлэни эрө- биллэр. Маһа Нерюн- гристаады нефтээх тэри- тэттэн 13 киһи үлэһит. Муостатын көтүрөн бу- руу уларыттылар. Үлэ- сип түргөһик баран иһнээн пилорама алды- нан муоста маһа хайы- тыллыахтааҕа ыйаҕар- баһа тарта. Шефтохтар- ыттан сорохторо, үлэ- тэ суох олоһот барат- таан, оскуолаҕа алта саастаах оҕолорго анал- лах дьыны тутууну са- балаатылар. Хайахсыт- тар муоста маһын Чакыр пилораматыгар хайыт- тарга күүлэһинилэр. Ол хаһан бүтэн миэстэ-дэ та- ҕыллара, этэргэ дьыа, ырылаах олоһхо. Сэмэн Үрэдүн хотонго эмнэ сар- ҕысатаады турунтаах, муостатын эрдэ көтүр- бүтэрэ. Саҕардан ого- рорго мас суох.

Өрөмүсүгэ үлэ кы- Һаи тариллибэт. Онуоха эбии отделение элбэх киһини оройуон тас өт- түгэр онко ыһтан үлэ- Һит илиһин улаханым кыһыттарда. Салааач- чылар быһа толутан «Фермалар баладан ыйын 25-һигэр диэри бө- лөм буолуохтара» дьаһ- лэр. Ол эрээри ити эрэн-

нэрин оччо олоһо суох курдук. Уонсайынан, нэ- һилик общественноа өрөмүсүгэ номону өссө күүһүрдэргэ наада. Оччо- до эрө сүөһү кыстыкка улахан сүтүгэ суох он- ну булар ымахтаах.

Бу болпуруос сельсо- вет сессиятыгар хойу- таан, атырдаах ыйын 31 күнүгэр көрүлүнэ. Дьы- көр, балаһыанна мөлтө- ҕө эрдэттэн да биллэр- этэ эбэт. Уонсай дьыа- лада дьону барытын тү- мэр уолдьастата дуо? Ма- тан нэһилик олохтоо- хоруттан, тэриэлээр үлэһиттэриттэн ким да туора туруо суохтаах.

Кэтиг Күөл үһүс кор- пуһун механизациялаан баран эмнэ ыааныгы туруоруохтаахтар. Ыа- ныгы кыстыкка көһө- рөр кэм субу ытан кэл- дэ. Оттон хотон Меха- низацията хаһан ситэ- рэ биллибэт. Маһа өссө биэр кыһалкалаах объект —кормоцех. Кормоцех тутуута эрдэ үмүрүһ- ыахтаах этэ. Тутаачы- лар сөптөөх матырыйал- лынан барытынан хаач- чыллыбытара. Ону баа- ра смеситель кэмнэр аҕалылыбакка бытаа- ҕы таһыста. Иһикс ты- нан смеситель туруо- руохтаах П. Ф. Митин биригээдэтэ атын үлэ- дэ миэстэ. Смеситель хаһа эрэ чутас баара иһилэр. Ол эрээри хаһан аалын баһа хойгон маһа аҕа- дыллара өссө биллибэт. Сайын обьект төһөннэ- күүһүнэн 400-ча тонна дулга софотуопкалаһа. Итинтэн үһсэ фермада таһылына. Кормоцехы бу ый иһинэн булуучу үлэ-дэ киллэрэн эбии аһы- лыгы толору кыамтаты- нан бөлөмнүһүн сити- Һнэххэ.

Түмүктээн эттэххэ, Хайахсык кыстыкка бөлөһүннэн билигин да сатаады, элбэх итэһэ- тээх. Ону суһаллык туо- ратан общественнай сүө- Һүнү сылтаа тоһоһу кыстыгынан хаачыйыы —барыбыт дьыалата.

К. АРЖАКОВ,
корпост чилиһэ.

Биһиги — интернационалистарбым

«Якутагропромстрой» механизацията управле- ниятын В. Н. Павлов са- лайар түөрт иһиликх интернациональной бири- гээдэтэ бэс ыйыттан Чу- рапчы селиннэһитигэр үс «КамАЗ» автомашина- ыан буор таһымытар кыһа хойукка диэри үлэ- Һинилэр. Биригээдэ бы- лырын саҕа тутуулар автовокзалга Мындааа- Һыттан гравий таһыты- гар эмнэ үлэһиттэ. Бы- Һыл сайын Улуу Октяб- 70 сылын көрсө авто- вокзал дьыһиттар 3000 кубометр, таас оскуола- ҕа 6780 кубометр, уон иһиксин квартиралаах иһикс олоһор дьыһэ 870 кубометр, мехколонна бө- йөтин уонсай дьыһиттар 850 кубометр буору тас- тылар. Салгыы 12 квар- тиралаах саҕа олоһор дьыһи буорунаа хааччы- лаар былааннаахтар. Эн- канаваториһынан ыччат наставнига М. И. Кармо- донов. «КамАЗтарга» Ва- силий Сивцев, Юрий Ча- щин уонна биригээһир бэйэтэ үлэһинилэр.

Снимокка: буор кутта- ҕытыгар; (уһаттан) би- ригээһир В. Н. Павлов, Ю. Н. Чашин, В. И. Си- цев уонна М. И. Кармо- донов.

П. ОКОНЕШНИКОВ
фотолара.

Болбойун: ОПЫТ

Магнитофон — эмчикт көмөлөһөөччүтэ

Волч Н. Сафонцев ы- ҕыһаахха билигин икки төгүл элбэх бириэмэни биэрэр буолла. Онун кыады Астрахань уба- лаһыт Тишкова диэн үһүс селиннэһитин ба- лыһатын кытаабынай ыраһыгар радиотехника биэрдэ.

Ыарыы историктын атын даҕаны докумен- тары толорууга элбэх бириэмэ сүтэр. Онуоха Н. Сафонцев көмө- дьыһитин магнитофонун ыһыта. Билигин ыры- Һады кытта бэһиэдэт: магнитофон дьыһиттэр суруулар. Ол кэмнэттэ ырач магнитофонуга атын наадалаах сибд дьыһыһылар, сүбэлэри- этэн биэрэр. Онтон ту- Һааһылаах даһыдары оһыттаах медсестраылар уонна ыарыы историкта- Һар суруйар. Үлэ күнү- Һүтүттэ ырач онко суру- лубуту баҕар уонна илин эрө баттыыр.

Н. БОДРОВ,
ССТА корр.

Редакциятан: маһын уустуга суох үлэ тэрэ- Һиһи билигин даҕаны оройуонмут эмнэ учре- дениеларыгар олохтуур буоллар. ырыһахтар эрөйдэрэ аччыа. ырач үлэ-дэ чолһо, күн-дьыл даҕаны сүтүүтэ сарбыл- лыа этэ. Оку эмчиктэр туох дин саныылара буолла?

КОНСТРУКТИВНЫЙ ПРОГРАММА

Мэр сиртибэлэри көрсүбүт икмерскэй норуот бийэтин байдар суолун таларыгар толору бырааптаах. Көмүсүнүн трайыскай ааспыттар төттөрү тардарга, бу суверенной государство дьыратын ыраах стеницаларга олорон эбэтэр өнөөдөр ХНТ-гар дабыны быһаарга сорунууну булгуччулаахтык тохторго уолдыаста.

Баар чахчылар норуот быһаар тургубут адыстан ордук сызыгар народнай Кампучия ис уонна тас позициялар бөрөгөөбүттэрин бигэр-төттөлэр. Народнай демократическай партия салдастынан. Кампучия народнай республикатагар националькый туругуруу төттөрү нэбэллэбэт кимээһиннээх прокелна барар.

Кампучия народнай республикатын президентэ, норуот уонна дойду дьылабыттын иһингэр үрдүк министр-президент галайтаран. Кампучия тула бала тасиһааны чаб-кырдарга туһайылыбыт конструктивнай этиллэри бирдэ эрэ ааптаста. Соторуаадыта кини националькый эйэлээх буолуу политикатын көтөхтө. Правительство Са-Набыллыныатыгар Кампучияда прогрессивнай, тун уонна кырдыктаах общественны тутар туһугар дойдуну иһинээри уонна кини тас өттүнээри бары патриотическай куустары сомоһолуур туһунан ыраахтанан көрүлбүт. Директор суолларга тирээбит программа этиллэр.

Ити сымалынан республика правительства Кампучияда утары турар икмерскэй бөлөхтөрү уонна кини лидердэрин кытта, бэйэлэрин норуот-татын утары ордук ыар буруйу өтөрбүт Пол Пот уонна кини хос моон-шохторун киллэрбэни туран, көрсөргө уонна националькый эйэлээх

буолуу боппууостарын дүүллүлэргэ баартаа биллэрэ.

Националькый эйэлээх буолуу программата бу—содурууну-илинни Азия-ба быйыны-майгыны чабдырдыч, намуучий-скай проблеманы кырдыктаахтык быһаарыи иһин Вьетнамы уонна Ла-оу кытта бирдэ утум-наахтык турунар респу-блика эйэлээх хайысханы туһулуутун салтыы са-һыннарыи.

Хомойуох иһин АСЕАН дойдулар, АХШ туһунан эрэ барбаккын, Индонезияга буола турар чахчылары кытта эйэлэһиэхтэрин баарбаттар. Холо-бур, соторуаадыта Бан-гкокка буолан ааспыт көрсүлүүтэ кинилэр Вьетнам уонна Индонезия иһин ардыларыгар кини кампучийскай өрүт-төр формальнаа суох көрсүлүүнү ыһтар туһунан дуоһабардаһыларын иһинистээн көрдөрөргө со-руммуттара. Бангкоккай көрсүлүү кыттылаахты-га. Поопментга арыс пуу-тан турар ыһынарга та-быллыбат этиллэри сы-һаллырга соруналлар. Этиллэргэ, бастаан ту-ран, Пол Пот реакцион-най үөрдөрүн политичес-кай түһүлгө хааллар-рыи көрүлэр, оттон ол буолларына, Кампучий-скай норуот эрэ буол-бэниа—содурууну-илин-ни Азия норуоттарын бүтүүннэрин интерна-таригар утары турар.

Оттон Советская Союз-ка сыһыаннаан ээр буол-лааха, ССРС Тас дыма-лаларга министерство-тын Сайабыллыныаты-гар этиллэбитин курдуу, кини намуучийскай норуот интернаһингар эйи-ни бөрөгөтүү уонна аан дойдута куттал суох бу-ларын иһин быйыны-майгыны политическай чабдырдыч туох кыал-лары өтөрбөтү бэлэм.

М. ЯКОВЛЕВ,
ССТА ырытааччыта.

1957 сыллаахха Мос-квада Саха литературатын уонна искусстватын күн-нэри аан бастаан кытты-лаары турара. Онон си-болюк, Саха театрын коллектива М. Н. Жирнов уонна Г. Н. Липинский су-руйбут «Ньургуун Боотур» диэн операларын компо-зиитор Грант Григорьев «Ыһаах» диэн оратория-тын бөлөмүттэри.

Оччолорго театр айар коллектива ахсаан өтү-нэн наһаа арайыах ээ. Ор-дук хорохой коллективка иһин тийбэт буолан, би-итини, уонча студены, музыкальнай училищета-н эһи ылыттар. Режис-сердариан В. В. Мес-тиков, П. М. Решетников иһимыттара, Москутаан кэлбит режиссер И. Ша-лоев консультант быһы-тынан көмөлөспүтэ.

Саха театрыгар үлэтир драма артистара сурун-туолларга оонньообутта-ра уонна хорохой коллек-тивы кытта ыллаллыттар. Кинилэр ортолоругар тэргэниин Саха АССР түөлхө артистка Пёт-рова Парасковья Се-меновна уонна Слепцов-Туо-булаах Николай Дми-триевич эмээ бааллар.

Парасковья Семеновна уонна Николай Дмитри-евич бийиһини, училище студениларын, сценага хай-дах оонньоууга, бөрөдөн-тээх буолууга олус кыһа-нан туран үөрөспүттэрэ, көмөлөспүттэрэ.

Саха театрын оччотоо-су артистариһын бирдэ-сыдыбыһытыи, иһин-тэрини Москуага баран бирдэ оонньообулдуутун күн бүгүмүгэр диири кү-түтүк саныыбын.

Николай Дмитриевич Слепцов — Туобулаах олус уйан дууһалаах, эдэрдэргэ эйэрэс сыһы-наах кини ээ. Ити кэм-нэ кини Саха сиртэри кыһыккы биллибит драма-тур, артист ээ, ол ара-ры кини миниги байы-гар сыһыаран наһаа ис-тиник көрөстөрө, аа та-баарыс, быйытынан үгүстүк көмөлөһөрө.

Кини 1980 сыллаахха ССКП чилиэннэри кан-датынан киндэрбэр реко-мендация бөрөбүтэ.

Москуада А. В. Луна-чарская аатынан теа-тральнай институтка үө-рөнэ сылдан 1961 сыл-лаахха ССКП чилиэннэри

КЭРЭТИК ОЛОРОН ААСПЫТА

кирибиппэр наһаа үөрэн, телеграмма ыһыллыта. Оно-но үөрэнэр киндэрбэр, тулааһах диэн аһынан, хаста да харчынан көмө-лөспүт кинигаларын бө-лөхтэбэти, суруйсарбыт.

Оччолорго суруйбут пьесаларын рецензиялаа диибитин наһаа толло-тол-ло ырытан биэрбитим. Ол төттөрүттэри Н. Д. Слеп-цов-Туобулаах аркыы-гар уурулла сымдаллар. Дингэр ол мин рецен-зияларым улахан көмө-лөспөтөхтөрө буолуо эрэ-ри, итиннээх кини хас биридин киниэхэ сэр-гэх сыһыана көстөрө дьылы.

Николай Дмитриевич ССРС Суруйааччыларын союһугар Күтүк Уура-сы уурулланы, Сурун-Омоллооннуун тэһэ 1938 сыллаахха ылыллыбыт улахан дьоллоох кини ээ.

1932—36 сс. А. В. Лу-начарская аатынан Мос-куатаагы театральнай ис-кусство (ГИТИС) иһинэн националькый студияга үөрэһи үрдүк үөрөхтээх артист идэтин ылыты. Студияны бүтэрээччилэр-гэ анзаан А. Островский «Этннээх ардарыи» ре-жиссер А. Пермякова ту-руллубта. Оно Николай Дмитриевич Борис уустук оруолун ситиһилээхтик төлөрбүтэ.

Институту бүтэрээт ар-тистык сылдан кини аһар-суруйар идэтин тэһ-нэ сайыннарыта Саха АССР искусстватын үтө-лээх деятелэ диэн үрдүк ааты ылыты.

«Вахсыга бастаан комсо-мольскай иччэһини, кол-хозтары тэрийсэбитэ. Комсомол секретариан, колхоз председателинэн үлэлээбитэ.

Олохун сорох кэмээрэ Ааа дойдун сэрэтинин то-лоонноругар ааспыта. Фронтан суруйбут хо-һоонноро кэлин «Хотугу сулу» сурунаалга бө-лөхтөмүттэрэ. Оттон бирдэстэригар маһык тыллар бааллар.

«Харахпар элэһинэн көстөллөр Халдыаһы сайылын дьылларэ— Кылыбыт кырдалым турдаа Кылбайар хаарынан саптынан,

Сотуолуур үрээм ситтара Сүр халык мууһунан буруллыи».

Итинтэн салтыы буойун суруйар: «Саныбын бурдук-таах аатырбыт Солооһун дойдутаах Вахсыбын».

«Ахтабын оҕолоох көргөммин. Аһыным көбөтөх эдэһиһин».

Саллаат Николай Слеп-цов Берлинкэ тийэ сэр-миллэспитэ. Стрелковай взводу командалаабыта. Сырдык ыраах, сайаба-с санаалаах суруйааччы, артист, поэт, буойун, ком-мунист Н. Д. Слепцов-Туобулаах сэрэтинэн из-лээт. П. А. Ойуунускай аатынан Саха Государс-твеннай драматическай театрыгар артиһынан олохун тийэх күһтэригэр диири дьулуурдаахтык үлэлээбитэ. Саха сирин Суруйааччыларын союһун правлениетин чилиэннэри кандидаттынан талылла сымдыбыта. М. Горькай аатынан Москуатаагы ли-тературнай институтка үөрөмүттэ.

Үтүс түбүгүн быһыыгар соло буоларына, саахы-маттырын таптыра. Ор-дук Саха АССР үтүөлээх артиһа Н. Д. Ибемонтыи оонньоурун сөбүлүүрө.

Н. Д. Ибемонтыи «Иирбит Ньюкуус» диэн драматическай айымны-ны суруйбуттара. Ити айымны сценага туруу-тун Николай Дмитриевич көрбөтө.

Виндэ сэрэгэһэ оло-рон Николай Дмитриевич-тэн псевдонимы хантан булбутун ыһытан турор-даахтыи. Оно кини эппи-тэ: «Туобу диэн бийиги төрүт-үтэ кийибит. Кини Вахсыга көмүллэ сытар. Кини аатын үйэтитэр ту-һуттан иһи Туобулаах диэн буолбутум. Хайдах ааты?»—диэн баран ис кинирбэхтик мичээрдабыта.

Туобулаахтар толору дьоллоох ыл этиллэ. Кини көргөһүннээн, Парас-

ковья Семеновналыи, Саха театрыгар илии иһинтэн тутуһан уһун сылларга бирдэ айымта-ра, коммунист артистар иһинэн үтүөлээх үлэһит буолбуттара.

Парасковья Семенова Петрова 53 саастаагар драматург Степан Ефре-мов «Ини-бинтэһэр» 13 саастаах Пистолет обра-һын ситиһилээхтик оон-ньоон көрөөччүлэри сөх-төрбүтэ. Кырдык да, сө-бүмэр ээ.

Саха театрыи сценаты-гар оҕолор образдарын кини курдук табылхайды оонньообут артистка баа-ра биллибэт. Бу олус сэд-дэх түбэти.

Кинилэр албан ваһка тардыспатах, суон сурах-ха суудайбатах уратыи мо-һон, үлэһит дьон эти-ллэр. Ол да иһин буолуо, кинилэр туустарынан Саха театрыи артистара, үө-лэһиннээхтэрэ, суруйаач-чылар үчүтэйтэн атын көрөспөтөхтөр, үтүө, истии тылынан ахталлар.

Олохун тийэх суолугар атаара 1964 сыллаахха Вахсы Холболоох диэн сайылыгар тахсыбыт до-бьоттөрө, бирдэ үлэһит дьон: ССРС народнай артиһа Д. Ф. Ходулов, Са-ха АССР үтүөлээх артиһа, суруйааччы Н. Д. Ибе-мон-Уустаах, РСФСР на-роднай артистара А. П. Петров уонна М. Д. Слеп-цов кинни үлэһит, кини быһытынан үрдүктүн сыаналаан, диири кутур-дан тылларыи эппиттэрэ айбар-сүрөхлэр сөһөн хааллыттар. Утүөһүннээх кини Николай Туобулаа-хп билигин баара буол-лар биллэ баладан ыйын 7 күнүгэр баара-суога 75 сааһын туолбут буолуох ээ.

Үүнэр күн кинилэр сы-тар томтордорун көр-бүтүнэн тахсар, кэр-сиргэ көрөтүк олоһубут дьону ордуу көмүс сар-далларынан кууһан ылар.

И. КАНДИНСКАЯ

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

ОҔОХ БАҔААР ТӨРҮӨТҮНЭН БУОЛБАТЫН

Билигин теһе да ууһан, таарыһан, электричество-иһин итинниин тэһийбитин иһин, кииринччэ оҕоһу ту-һаныы элбэх. Виндир-лээн каллар уһун, ты-һыны ыһыһыах дойдубу-тутар сылаас холугуһа суох сатамматтар. Оттон оҕоһу өтөрбөтө үчүгэйдик итиннэргэр эрэ буолбакка, дьон олоһор, доруоһу-а-тыгар куттал суох буола-ларыи туһугар эмээ кы-һыаахха наада. Кистэл буолбатах, кэһини көмүгэ оҕоһу өтөрүү кистэлэ-һини билэр, сатыыр дьон арайыахтылар. Ол түмүгэр кииринччэни ыһсаран уу-рары эрэ сатыыр, баһа-рыһанай разделка диэн ту-гун билбэт дьон оҕоһу буола сатааһынара үгүс. Оҕоһу сатаан туһутахтан уонна аахайымтыта суох сыһыантан оройуонга ба-һаардар барытаабыт тү-бэлтэлэрин умнуохпутун сатаммат. Ааспыт сыл-лаахха Чурапчыга С. А. Захаров, Хатылыга Н. И. Нустиков гаражтара умай-

быттара, уонка кэтэх тран-спордарын средстволара быйдыммыта. Ити оҕо-хторун көрүүтэ-хараһыта суох хааларбыттарытан. Оттон быйыл олунуу 7 күнүгэр Болтонгодо 4 квартиралар үлэһиттэр олоһор уолсай дьылларэ умайа сыспыта. Вирчин-нэ—диэн анылаатын оҕоһу суоһуттан көмүскүүр анал матырыһаалынан бү-түбүтэһтэригэр. Итиннэ таһынан өсөс бир иһин таһаарылыбыт: оҕоһу айа-һытан түгэһэр диири сэт-тэ иһиннччэ уурулуох-таарыи баһа эрэ уурбүт-тэр. Ол түмүгэр кыһы-һыи куустээх өттү суоһу-тан дьы анылаата умайан тахсыбыт.

Оройуонга элбэх ыл олоһор дьыа, гараж ту-таллар. Бу дьоннорго иэ-дээн төрдүнэн сыһаа ту-туллубут оҕоһу буолбатын наадатыгар баһаар кутта-дан суох өгөрүү кистэ-лэһини кытта билиһи-һирээһи баарыттар.

Оҕоһу өтөрүү иһинэн кини анылаатын саба ас-бестовай эбэтэр убаһас туой бадарыһынан кы-һаан сотулуубут болдьох толөгөһүлүһтээх. Оҕоһу айаһыи түгэһтээн сэт-тэ кииринччэһтэн итаһа суох үрдүнэ оҕоһулар. Аһын өртүгэр сөрүүкэтэр хайаһастар оҕоһулаһаллар. Турбата дьыа үрдүн кыта-ры бьыһаһар сирин ха-һаан да кииринччэни ча-рдыһыи ууран халыһа-таллар. Разделка халыһа оҕоһу өтүүлэр режимит-тэн уонна матырыһаалы-тан тутулуктаах. Оҕоһу үс чаастан ордуга суох, от-тулар уонна анал көмү-скүүр матырыһаала суох буолууһа, разделка ха-лыһа 38 см буолуохтаах. Көмүскүүр матырыһаа-лаах буолууһа—25 см, үс чаастан үөһө тохтоло суох өтүүлэр өһөххө—51 см. Оҕоһу турбата оҕоһу-луон киниһэ өһө эбэтэр үөһэһи саһым мастары асбест илиһинэн эбэтэр туойуһан биилиһит бол-

дьоруһан саба тутан, ба-раһа, тийэр кытаһыһынан бүтүлэр ордуу.

Дьыа истиһэһиттэн оҕоһу 25 см итаһа суох тийичи буолуохтаах. Оҕоһу саһылар халпада дьыа үрдүтэн 70 см тийитил-лэхтээх. Турба ырыһаа иһинээһи өртө кииринччэ-һи уурулуохтаах. Кы-рыһаһаттан турба 50 см итаһа суох үрдүөхтээх. Оҕоһу аһын иһиннэр, ти-мир кытаһыи саһдыһаа-һык умнууохха. Тиһэ-һэр, оҕоһу оттон баран көрүүтэ суох хааллары-һыахха, саһаа оҕостор-го бензини, солярыһын туттууохха, оҕоһу ыһа-састаах оҕолорунан бэйэ-лэрин эри хаалларан оту-һаһыһаахха; күлү, чоһу соһотон эри баран тоһу-оһа; алдыһаһына, сыбаа-һа баһааһына, тутта өҕө-рөн иһиһаахха.

Бу уустуга суох ирдэ-һиллэри тутустаахха, хаһа да оҕоһу баһаар төрөтү-һи буолуо суога.

Л. ЗВЕРСТОВ,
баһаарыһан чаас ин-структора.

«Саһа олох» райкома КИСС Якутской АССР.

«Новая жизнь»—орган Чурапчинского и районного Совета народных депутатов

БИИГИИ ААДЫРЫСЫТ: почтовой индекс 678700, Чурапчы ө. Карл Маркс уул. 26 «а», ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор—21-332, отдаллар—21-285, уопай—21-505.